

ГЛОБАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ У ПЕРЕХІДНОМУ ПЕРІОДІ

Невмержицька С.М.,

кандидат технічних наук, доцент,

Київський національний університет технологій та дизайну

Для економіки будь-якої країни світу забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на довгострокову перспективу стає першочерговим завданням. Але рано чи пізно настає період, коли стратегія соціально-економічного розвитку, що склалася, більше не в змозі забезпечувати високі темпи розвитку економіки і не знайдені нові джерела її зростання. Це призводить до того, що частка країни у світовій економіці буде неухильно знижуватися, вона буде все сильніше відставати від інших країн, а головне, не зможе забезпечити своїм громадянам по-справжньому якісний рівень життя. У цій ситуації стає очевидним, що необхідна нова стратегія економічного розвитку, яка повинна забезпечити динамічне і стійке зростання економіки, заснована на внутрішніх чинниках конкурентоспроможності країни, і, перш за все, на підвищенні продуктивності праці й економічної ефективності [5].

Часовий інтервал впродовж якого відбувається прискорена трансформація економічної системи суспільства з одного якісного стану в інший називають перехідним періодом, а стан економіки визначають поняттям «перехідна економіка». Це особливий період в еволюції економіки, під час якого відбувається знищення старої економічної системи й формування нової. Саме в умовах перехідної економіки здійснювалося перетворення доіндустріального суспільства на індустріальне, традиційної системи на ринкову. У сучасний період перехідною можна вважати економіку країн, які перебувають на етапі становлення інформаційної економіки, економіки знань [1].

Глобальна стратегія соціально-економічного розвитку – це довгостроковий план діяльності країни, який базується на внутрішніх ресурсах та можливостях країни; складається з системи глобальних цілей об'єднання, з яким асоціює себе країна та реалізація якого забезпечує досягнення глобальної стратегічної мети або позиції країни у глобальному економічному просторі [2].

Як вже зазначалося, у період переходу до нового типу економічної системи відбувається перетворення основ діючої економічної системи [1, 3]: 1) змінюється основна форма власності на засоби виробництва, стає зовсім іншим характер соціально-економічних відносин; 2) змінюється господарський механізм, способи координації господарських зв'язків, методи й форми організації виробництва, управління, принципи розподілу; 3) змінюються організаційно-правові форми господарського життя.

У різні часи країни використовували різні глобальні стратегії соціально-економічного розвитку у перехідному періоді, зокрема: стратегія «залежності

від минулого розвитку», концепція градуалізму, ліберально-монетаристська стратегія, «шокова терапія».

Стратегія «залежності від минулої траєкторії розвитку» характеризує таку послідовність економічних змін, при якій випадкові події впливають на остаточний, віддалений у часі, і в результаті не найефективніший результат.

Таблиця 1

Назва глобальної стратегії	Переваги	Недоліки
1. Стратегія «залежності від минулої траєкторії розвитку»	Еволюційний шлях розвитку, вибір стратегії зумовлений накопиченням різних подій в попередні періоди еволюції економічної системи. Увага акцентується, з одного боку на успадкуванні того, що є, з іншого – на створенні нового.	Часто випадкові події впливають на остаточний, віддалений у часі результат, який виявляється не найефективнішим.
2. Градуалізм	Реформи мають всі переваги еволюційного шляху розвитку в порівнянні з революційним; Поступовий демонтаж старих економічних структур дозволяє уникнути різких інфляційних «шоків», істотного спаду виробництва і серйозного погіршення фінансового стану підприємств.	Темпи регулювання «старих» і створення «нових» економічних структур можуть виявитися занадто повільними, що створює ризик їх відродження.
3. Ліберально-монетаристська стратегія	Гнучкість і швидкість реагування на зміни в економіці внаслідок використання монетаристської політики (пріоритетність надається грошовим факторам); «Вільний ринок» виступає як ідеальний регулятор, який здатний узгодити та зрівноважити найрізноманітніші інтереси, що існують в економіці, в суспільстві та у владі; Є основою стратегії «шокової терапії».	Ринок потребує більш ефективного державного регулювання, ніж вважається монетаристами. Існує багато прикладів негативних наслідків при повному звільненні ринкового механізму від державного контролю; Більше уваги потрібно приділяти інфраструктурі та реальному сектору економіки, обмежуючи інтереси фінансових спекулянтів.
4. «Шокова терапія»	Швидке розв'язання задач лібералізації цін і зовнішньої торгівлі, що дозволяє швидко зняти «грошовий навіс» і приборкати високу інфляцію на початку реформ; Вирішення задачі приватизації у швидкому темпі, що знижує політичний ризик реставрації старих структур власності.	Високий рівень інфляції, гіперінфляція; Обвальний спад виробництва, переважно у високотехнологічних областях; Високий рівень безробіття, майнове розшарування й різке зниження рівня життя; Зростання соціальної напруженості тощо.

Джерело: узагальнено автором на підставі [3, 4]

Концепція градуалізму передбачає проведення перетворень повільно, послідовно. Джерелом ринкових перетворень градуалізм бачить державу. Відповідно до цієї концепції саме держава, керуючись довгостроковою стратегічною програмою реформ, має поступово замінювати елементи адміністративно-командної економіки ринковими відносинами.

Ліберально-монетаристська стратегія ґрунтується на загальному пануванні ринкових відносин, що виключають будь-який істотний вплив різних зовнішніх сил, враховуючи державу, на прийняття суб'єктами ринку господарських рішень.

«Шокова терапія» передбачає одномоментну лібералізацію цін, різке скорочення державних витрат і формування бездефіцитного бюджету. В основі цього підходу лежить ідея монетаризму про здатність ринкової економіки до саморегулювання, що обумовлює мінімальну роль держави в перехідному періоді. Головне завдання держави в цей період – підтримання стійкості фінансової системи, грошового обігу, недопущення інфляції.

Кожна з цих глобальних стратегій розвитку має свої переваги та недоліки (табл. 1). Вони вплинули на всі країни світу. І сьогодні деякі положення з цих глобальних стратегій використовуються в економіці різних держав.

Насправді розвиток – це дуже складний процес, що має багато аспектів, які взаємопов'язані між собою, є взаємозалежними, але разом з тим різними. Реальність така, що історично було представлено кілька різних підходів до формування глобальної економічної стратегії розвитку. Втім не існує єдиної загальноприйнятої глобальної стратегії соціально-економічного розвитку у перехідному періоді. Крім того, концепція розвитку регулярно зазнає змін.

Література:

1. Бондарець М. Глобальні стратегії трансформації та структурної модернізації соціально-економічного розвитку транзитивних країн / М. Бондарець // Дослідження міжнародної економіки: Збірник наукових праць. – Вип. 2 (67). – К., 2011. – С. 99-110.
2. Каймашнікова К.С. Генезис та сутність категорії «глобальна стратегія економічного розвитку» / К.С. Каймашнікова // Вісник ХДУ. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 7, Том 1. – С. 92-95.
3. Кудров В. М. Мировая экономика: социально-экономические модели развития. Учебное пособие. – М.: Магистр, 2011. – 399 с.
4. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Навч. посібник / М. Жук, Т.В. Бауліна. – К.: Вид-во ПАЛИВОДА А.В., 2006. – 348 с.
5. Невмержицька С. М. Особливості стратегічного планування інноваційного розвитку підприємства / С. М. Невмержицька, Я. В. Левчук // Реалізація концепції сталого розвитку: взаємодія держави та бізнесу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 20 жовтня 2018 року. – Дніпро : НО «Перспектива», 2018. – С. 55-58.